

POLAZNE TOČKE SOCIJALNE I DEMOGRAFSKE POLITIKE SDP-a

1. UVOD

Sustav socijalne skrbi je marginaliziran i u javnosti shvaćen često kao „socijala“ iako poslove koje obavljaju dosadašnji CZSS sada Hrvatski zavod za socijalni rad, kao ustanova sa javnim ovlastima od posebnog interesa za RH osim što rješava o materijalnim pravima u prvom stupnju, donosi odluke iz obiteljsko pravne i kazneno pravne zaštite i drugim pravima po posebnim propisima. Također provodi mjere zaštite ranjivih skupina kao što su starije osobe, osobe s invaliditetom, djeca sa teškoćama, marginalne skupine i svi oni koji se kao pojedinci ili članovi obitelji zateknu u nepovoljnim životnim okolnostima koje ne mogu prevladati bez stručne pomoći i podrške.

Dodatna marginalizacija sustava socijalne skrbi napravljena je spajanjem sustava socijalne skrbi sa sustavom rada i mirovinskog osiguranja kada je u veljači 2022. godine donesen novi Zakon o socijalnoj skrbi. Novi ustroj dotadašnjih centara za socijalnu skrb napravljen je po uzoru na Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ili Hrvatski zavod za zapošljavanje. Uvažavajući posebnosti svakog od Zavoda, djelatnosti koje obavljaju se ne mogu niti približno uspoređivati sa poslovima i javnim ovlastima koje obavljaju centri za socijalnu skrb.

U Republici Hrvatskoj je do uvođenja nove organizacije rada djelovalo 82 centra za socijalnu skrb sa 56 podružnica, koji su obavljali djelatnost socijalne skrbi. Provedena reorganizacija 2022. godine je uvedena prema vrlo sličnom modelu iz 2011. godine kada je također bio pokušaj visoke centralizacije, što je bilo regulirano tadašnjim Zakonom o socijalnoj skrbi no već 2012. godine SDP-ova Vlada ukida takvo loše zakonsko rješenje i donosi novi Zakon o socijalnoj skrbi 2012. godine kojim vraća pravnu osobnost centrima za socijalnu skrb.

Protiv Zakona o socijalnoj skrbi iz 2022. godine i reformskog paketa sa visokocentraliziranim sustavom je bila cijela akademska zajednica (Pravni fakultet u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada), Komora socijalnih radnika i komore drugih pomažućih struka, Komore psihologa, pedagoga, budući da reorganizacija sustava osnivanjem Hrvatskog zavoda za socijalni rad, sa 21 podružnicom i ispostavama neće doprinijeti boljoj učinkovitosti niti kvalitetnijem pružanju usluga korisnicima.

Sustav je nužno reformirati – vratiti pravnu osobnost dosadašnjim centrima za socijalnu skrb, kao ustanovama s javnim ovlastima od posebnog interesa za RH te ukinuti Hrvatski zavod za socijalni rad. Sadašnje podružnice Hrvatskog zavoda za socijalni rad su organizirane na način da se 80% poslova socijalnog radnika odnosi na administriranje vezano uz nova prava na novčana davanja koja su „ugurana“ u sustav socijalne skrbi i do sada su ih u drugim sustavima radili referenti sa SSS.

Centar za socijalnu skrb treba biti ključni akter u socijalnoj politici s kojim će se unaprijediti njegova uloga u socijalnom planiranju radi razvoja i dostupnosti potrebnih socijalnih usluga u lokalnoj zajednici, s naglaskom na smanjenje javnih ovlasti koje nisu u uskoj vezi sa sustavom socijalne skrbi. Centralizacija sustava u području sustava socijalne skrbi nije u interesu korisnika niti lokalne zajednice. Svaku sredinu prate drugačiji problemi i specifičnosti s kojima se korisnici susreću, a ravnatelj treba biti odgovoran za organizaciju rada unutar centra i učinkovitost,

osnaživanje suradnje sa drugim dionicima i utjecati na širenje mreže usluga u zajednici s obzirom na svoje specifičnosti. Kao takav, centar za socijalnu skrb surađuje sa lokalnom samoupravom, udrugama, vjerskim zajednicama i dr značajnim dionicima, s obzirom na posebnosti i razvijenosti određene zajednice, odnosno grada ili općine.

Predlažemo reorganizaciju na način da se određena novčana davanja – doplatak za pomoć i njegu i osobna invalidnina, odnosno budući inkluzivni dodatak predviđen Zakonom o inkluzivnom dodatku (uključujući i naknadu do zaposlenja i uvećani dječji doplatak), administriraju pri Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a da u Područnim uredima HZSR socijalni radnici obavljaju poslove za koje su se obrazovali i dodatno educirali, prije svega rad s pojedincima i obitelji, pružanje podrške, osnaživanje i savjetovanje osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji s naglaskom na rješavanje gorućih problema sustava – razvoj socijalnih usluga, rad na prevenciji nasilja u obitelji i međuvršnjačkog nasilja, razvoj udomiteljstva i institute skrbništva, uključivanje osoba s invaliditetom u lokalnu zajednicu.

U pogledu novčanih davanja u sustavu socijalne skrbi predlaže se osnivanje Jedinog novčanog centra koji bi objedinio novčana davanja koja osigurava centralna država i jedinice lokalne samouprave kao što je bilo planirano 2015./2016. godine za vrijeme Vlade SDP-a, pri čemu su se osigurale zakonske pretpostavke (donesene izmjene Zakona o općem upravnom postupku).

2. DJECA I OBITELJ

Opis stanja i polazišne pretpostavke:

Mlade obitelji – odgađanje roditeljstva i niska stopa fertiliteta jedan su od ključnih problema u demografskoj slici RH. Razlozi za odgađanje proširenja obitelji i odluke za većim brojem djece proizlaze iz visokih troškova života, socijalne nesigurnosti, rada na određeno vrijeme i nesigurnosti radnoga mjesta, nedostatka fleksibilnosti radnog vremena, nedostatka javnih servisa koji obiteljima, pogotovo majkama, omogućavaju usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života, niska zaposlenost žena i nedostatak potpore zapošljavanju žena te nemogućnost rješavanja stambenog pitanja iz kojih razloga mlade obitelji sve dulje ostaju živjeti u primarnoj obitelji roditeljskog doma, ključne su prepreke za višu stopu fertiliteta.

Kada su mlade obitelji u pitanju socijalna politika mora biti usmjerena na donošenje urgentnih mjera za osnaživanje mladih obitelji kroz međuresornu suradnju u rješavanju stambene politike, politike zapošljavanja, osiguravanja usluga vrtića, garantiranja socijalne i ekonomske sigurnosti kao preduvjeta za ostanak mladih obitelji u RH i vraćanja povjerenja u sustav.

Potrebno je osigurati snažniji ulazak žena na tržište rada, dodatne mjere upućene prema očevima za uključivanje u obiteljski život te razvijanja socijalnih usluga, ali i mijenjanja sveukupne svijesti. Doplatak za djecu u Republici Hrvatskoj ima značajno mjesto u sustavu obiteljskih potpora kao oblik novčanog primanja koje obiteljima s djecom ublažavaju razlike u životnom standardu u odnosu na obitelji bez djece.

Iako je smisao dječjeg doplatka potpora uzdržavanju i odgoju djece, nažalost u velikom broju slučajeva doplatak za djecu služi za podmirenje osnovnih životnih potreba, podmirenje režijskih troškova, odnosno podmirenje troškova kućanstva. Pogotovo je to izražena poteškoća kod

korisnika zajamčene minimalne naknade, radnika koji rade za minimalnu plaću te sve one obitelji koje su u riziku od siromaštva. Trenutno u RH doplatka za djecu prima 244 092 djece, a u tijeku su zakonske izmjene kojim će se povećati obuhvat djece, no nedostatno.

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, dobna struktura djece starosti je: od 0 – 19 godina: u 0-4 dobi ima 175 535 djeteta, u dobi od 5-9 ima 181 445 djeteta, u dobi od 10-14 ima 195 436 djeteta i u dobi od 15-19 godina ima 188 729 djeteta, odnosno ukupno 741.145 djece. Potrebno je osigurati doplatka za djecu, za svako dijete. U kontekstu sadašnjeg propisa, doplatka za djecu je određen dohodovnim, a ne i imovinskim cenzusom. Uvjetovan je prihodom u kućanstvu, po članu obitelji i cenzusom koji će po novom zakonu iznositi 618 eura, umjesto dosadašnjih 309 eura i planiran je obuhvat 511 tisuća djece. Postavljanjem cenzusa će ponovno veliki broj djece ostati bez doplatka ili će biti u manjem iznosu jer je postavljeno 5 razreda, a rasponi se povećavaju sa sadašnjih 26,49 do 39,73 eura na 30,90 do 61,80 eura te je povećanje na simboličnoj razini.

Njemačka je od ove godine podigla dječji doplatka na 250 eura za svako dijete, upravo jer je potrebno pomoći obiteljima sa djecom, koje su pogođene iznadprosječno porastom cijena. Polovica zemalja EU ima univerzalni doplatka za djecu i u prosjeku je oko 100 eura, a u drugoj polovici EU zemalja koje još nemaju univerzalni dječji doplatka, on ovisi o prihodima roditelja.

Proces transformacije domova i deinstitutionalizacije je započeo još 2013. godine kada se postupno krenulo sa smanjivanjem smještajnih kapaciteta državnih domova i razvoj udomiteljstva i obiteljskih domova. Smještaj u udomiteljstvu i obiteljskim domovima je za djecu puno bolji oblik skrbi od onog u većim domovima, pruža bolju privrženost i u većoj mjeri može nadomjestiti roditeljsku skrb, bez koje su djeca ostala.

Potrebno je raditi na promicanju posvojenja, osobito posvojenja djece starije kronološke dobi, senzibilizirati javnost za problem teško posvojive djece te posvojiteljima osigurati sustavniju stručnu podršku, budući da posvojena djeca mogu imati niz poteškoća (zdravstvene teškoće, teškoće mentalnog zdravlja, teškoće u ponašanju i prilagodbu na novu obitelj). Potrebno je osigurati dostatan broj stručnjaka specijaliziranih za rad s posvojiteljima i posvojenom djecom.

Aktivnosti:

- **Povećati kapacitete sustava javnih vrtića** (Polazišne točke za unapređenje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja), produženi boravak u školi do 4. razreda, programi prilagođeni potrebama djece s teškoćama u razvoju, izvannastavni sadržaji;
- **Dodatno unaprijediti mjera i usluge za roditelje koji skrbe o djeci s teškoćama u razvoju;**
- **Povećati očinski dopust u neprekidnom trajanju, ovisno o broju rođene djece**, na 20 radnih dana za jedno dijete i od 25 radnih dana u slučaju rođenja blizanaca, trojki ili istodobnog rođenja više djece (sada je propisan očinski dopust 10, odnosno 15 dana)
- Što se tiče visine naknade plaće za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta, sada je propisano kako naknada plaće za prvih 6 mjeseci (ako to pravo koristi jedan roditelj) ili prvih 8 mjeseci (ako to pravo koriste oba roditelja) iznosi 100% osnovice za naknadu plaće, a koja ne može za puno radno vrijeme iznositi više od 225,5% proračunske osnovice

mjesečno (995,45 EUR/7.500,13 kn). **Potrebno je potpuno delimitirati iznos roditeljskih naknada te za potrebu isplate dvostrukih novčanih naknada i potpora iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora u slučajevima poroda blizanaca**

- Povećati naknadu za vrijeme bolovanja za njegu djeteta do 7. godine djetetova života, što posebno pogađa samohrane roditelje, koji osim što njeguju dijete za vrijeme bolesti, plaća im se uvelike smanjuje
- **Povećati financijsku naknadu za opremu novorođene djece** (povećati naknade za pomoć u opremanju novorođenčeta za prvo i drugo dijete na državnoj razini **neovisno o poticajnim mjerama na lokalnoj razini**);
- **Doplatak za djecu treba biti potpora mladim obiteljima u obliku demografske mjere za svako dijete.** Predlažemo da visina dječjeg doplatka ovisi o dobi djeteta:
dijete u dobi od 0 – 7 godina, u iznosu od 100 eura
dijete u dobi 8 – 14, u iznosu od 120 eura
dijete u dobi od 15 – do završetka obveznog redovnog školovanja, odnosno 18 godina, u slučaju iznimnih prekida školovanja, u iznosu od 140 eura
- **Omogućiti mladim roditeljima dostupnost usluga obiteljskih savjetovališta i osiguravanje preventivnih programa kojima će obuhvatiti različite situacije kako bi se na vrijeme pripremili za izazovne roditeljske uloge** (u Zagrebu trenutno samo tri – Podružnica obiteljski centar, Caritas i Modus – daleko ispod potreba, a u ostatku RH je situacija daleko lošija – mapirati potrebe);
- **Osigurati sustavnu, strukturiranu i kontinuiranu pomoć i podršku obiteljima s djecom s problemima u ponašanju** (izostanci s nastave, prijetnja ispadanja iz sustava obrazovanja, vršnjačko i međuvršnjačko nasilje, eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti...) kroz organiziranje radionica za roditelje s ciljem preveniranja takvih pojava u obitelji, ali i ranog prepoznavanja te adekvatnog odgovora na bilo koji oblik neprihvatljivog ponašanja.
- **Osigurati bolju međuresornu suradnju i žurno postupanje po svakoj prijavi nasilja**, bez obzira radi li se o vršnjačkom nasilju ili nasilju u ustanovama. Hitna izmjena Protokola o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima koji datira iz 2004. godine, a s obzirom na društvene promjene nije u koraku s vremenom.
- **S obzirom na sve veći broj djece s poteškoćama, potrebno je povećati upisnu kvotu na fakultetima za školovanje logopeda i drugih stručnjaka te omogućiti zapošljavanje socijalnog radnika u školskom sustavu kao dio stručne službe**
- S obzirom na trend pada udomiteljskih obitelji, potrebno je uložiti velike napore u promociju udomiteljstva, kako bi se građani odlučili baviti se udomiteljstvom, na primjerima dobre prakse udomiteljstva. Budući centralizirane, nacionalne kampanje nisu urodile plodom svih ovih godina, procjenjuje se nužnim **ulagati u promoviranje udomiteljstva na lokalnoj razini, s ciljem ravnomjerne rasprostranjenosti.**

- Dok ne osnažimo nove udomitelje i ne osiguramo punu podršku, kao prijelazno rješenje nudimo, **po uzoru na dječje Sos selo Hrvatska – prijedlog izgradnje zajednica u sustavu koje nude obiteljsko okruženje** jer jedna sos mama brine o više djece, ali uz pomoć sustava. Imamo neiskorištene objekte u svim sredinama, mogućnosti za izgradnju novih objekata i navedeno rješenje nudi brzu pomoć u rasterećenju preopterećenih ustanova socijalne skrbi i udomiteljstava. Kao država dužni smo štititi prava djece, izdvojiti ih iz teških, nasilnih okruženja u kojima je ugrožena njihova dobrobit i osigurati im sigurnost i zaštitu.
- **Osigurati projekte za uključivanje žena na tržište rada, osobito žena koje su duže vrijeme nezaposlene i izvan su tržišta rada** (poticati samozapošljavanje kroz projekte financirane iz EU projekata);
- **Osigurati dostupnost i priuštivost stambenih kapaciteta za obitelji (SDP-ov prijedlog Plan za stan)**
- **Osigurati dostupnost izvanškolskih aktivnosti za svu djecu po prihvatljivim cijenama, ovisno o imovinskom cenzusu.**

3. STARIJE I NEMOĆNE OSOBE

Opis stanja i polazišne pretpostavke:

U RH imamo 22,45 posto osoba starije životne dobi starijih od 65 godina te je itekako važno planirati usluge za sve korisničke skupine. Postoje smještajni kapaciteti za svega 29.414 osoba, odnosno za 3,68% osoba starih od 65 i više godina što je daleko manje od prosjeka EU koji iznosi 5%, pa je potrebno osigurati dodatne smještajne kapacitete i dostupne izvaninstitucionalne usluge – proširenjem prava i oblika pomoći u kući. Postojeći domovi za starije su nedostatnih kapaciteta za potrebite te se za smještaj u domove u pojedinim sredinama čeka i preko 10 godina, a liste čekanja su netransparentne. U županijskim domovima trenutno je ukupni kapacitet 10 907, a broj trenutno zaprimljenih zahtjeva osoba koje su zainteresirane za smještaj je 4673.

Kod psihički bolesnih osoba ukupni kapacitet je 2398, a broj zaprimljenih zahtjeva 2877.

Umirovljenici s mirovinama nisu u mogućnosti zadovoljiti osnovne životne potrebe, podmiriti režijske troškove, pogotovo ako se radi o samcima. Smještaj u dom socijalne skrbi iznosi od oko 390,00 eura do 470,00 eura, u ruralnim krajevima, pa od 700,00 – 1.000,00 eura u razvijenijim krajevima Republike Hrvatske, iz čega proizlazi da umirovljenici nemaju dostatna sredstava za podmirenje troškova smještaja, niti za osobne potrebe za vrijeme smještaja što narušava njihovo osobno dostojanstvo. Prosječna starosna mirovina u RH iznosi oko 480,00 eura. Svaka druga starija osoba koja živi sama u riziku je od siromaštva.

Putem programa Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. financira se izgradnja 18 Centara za starije osobe u 18 županija, od 27 prijave, odnosno ukupno će se osigurati 1.795 kreveta. Razlika od sadašnjih domova za starije je jačanje izvaninstitucijskih usluga, uz izgradnju novih smještajnih kapaciteta što je svakako dobro, ali nedostatno u odnosu na stvarne potrebe.

Socijalna politika mora biti usmjerena na podizanje razine kvalitete života starijih osoba, dostupnost i priuštivost izvaninstitucijskih usluga i usluga smještaja.

Usluge koje su im potrebne u svakodnevnom životu su često nedostupne, pogotovo u ruralnim sredinama. Dostupni projekti koji trenutno postoje poput „Zaželi“ ili „Halo pomoć“ su hvalevrijedni projekti, ali nisu sustavni, nisu trajni, ne obuhvaćaju sve osobe u potrebi te su obilježeni nesigurnošću jer nisu održivi i stalni.

Socijalna politika svojim mjerama podrške u zajednici namijenjenim starijim osobama mora obuhvatiti sve starije građane u potrebi za bilo kojim oblikom pomoći i podrške. Važno je da se prioritetno obuhvate korisnici kojima je pomoć zaista potrebna i kojima obveznici uzdržavanja nisu u mogućnosti osigurati materijalnu sigurnost i adekvatnu skrb.

Aktivnosti:

- Investirati u povećanje smještajnih kapaciteta i unapređenje kvalitete pružanja usluga u domovima za starije osobe – **Centri za starije osobe u zajednici** (prostor, oprema, zaposlenici, nekretnine i usluge) uz javno-privatno partnerstvo jedinica lokalne samouprave i države gdje jedinice lokalne samouprave mogu osigurati zemljište i projektnu dokumentaciju;
- Kroz postojeće resurse domova za starije i nemoćne osobe (gradske, privatne i obiteljske) razvijati mrežu usluga gerontodomaćica za starije osobe koje žive u vlastitom domu i samačkim kućanstvima, **proširiti kapacitete dostava obroka u kuću i druge oblike usluga u skladu sa stvarnim potrebama uz dodatno zapošljavanje;**
- Kroz postojeće resurse domova za starije osobe osiguravati socijalne usluge poludnevni i cjelodnevni boravaka sa ciljem preveniranja institucionalizacije i osiguranjem što dužeg ostanka starijih osoba u vlastitom domu.
- U Zakonu o socijalnoj skrbi **proširiti krug korisnika pomoći u kući – povećati cenzuse dvostruko od postojećih – 600 posto osnovice po članu kućanstva umjesto dosadašnjih 300 posto** (400 eura za samca ili po članu kućanstva)
- **Povećati iznos naknade za osobne potrebe za korisnike koji su smješteni rješenjem** Zavoda za socijalni rad u domovima u dvostrukom iznosu nego je sada (50, odnosno 70 posto od osnovice povećati na 100, odnosno 140 posto - 66 eura za odrasle i 90 eura za djecu)
- Kroz različite projekte poput onog „Zaželi“ povećati pokrivenost potreba za izvaninstitucijskim uslugama;
- **Mapirati potrebe i pružatelje usluga;**
- **Napraviti i objaviti registar svih zahtjeva za smještaj u domove za starije i nemoćne građane čiji osnivači su gradovi i županije**, a koji će se redovito ažurirati – podaci će biti dostupni na web stranicama gradskih ureda za socijalnu zaštitu – transparentnost postupka smještaja i rješavanje pitanja dupliranja zahtjeva za smještaj u više domova kako bi se dobila stvarna brojka;

- **Iz EU projekta financirati izgradnju naselja sa stanovima za starije osobe (kroz javno privatno partnerstvo);**
- Zajedno sa zdravstvenim sustavom sudjelovati u izgradnji hospicija i investirati u palijativnu skrb;
- **Napraviti integrirani i pravedniji sustav potpora za starije i nemoćne osobe.**

4. POBOLJŠANJE POLOŽAJA I STATUSA RANJIVIH SKUPINA

- **Uvesti transparentniji, fleksibilniji i pravedniji sustav novčanih naknada za sve korisničke skupine - osnovicu na temelju koje se izračunavaju naknade iz sustava socijalne skrbi određivati jednom godišnje, uzimajući u obzir stopu promjene indeksa potrošačkih cijena iz prethodne godine u odnosu na godinu koja joj prethodi, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, ako je stopa veća od nule i rast prosječne bruto plaće u prethodnoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi;**
- **Osigurati financijsku sigurnost i stabilnost u skloništima za žrtve nasilja u obitelji kroz sustavno financiranje, ne putem projektnih aktivnosti (otvarati dodatne kapacitete skloništa za žrtve nasilja u obitelji, prilagoditi jedinice za žene s invaliditetom, za osobe starije životne dobi);**
- **Ulagati u primarnu prevenciju nasilja u obitelji (potpora i razvoj srednjoškolskih programa, javnih tribina i projekata promicanja društva bez nasilja);**
- **Uspostaviti čvrstu i dosljednu međuresornu suradnju, koja je usmjerena na poboljšanje položaja žrtve u postupcima.** Postupanja su uređena Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, ali problem je u postupanju pojedinih tijela, koje djeluju zasebno, a često nedovoljno koordinirano.
- **Osigurati dostatne smještajne kapaciteta u sigurnim kućama odnosno skloništima dok bi cjelovito rješenje bilo izdvajanje nasilnika iz obitelji, a žrtva treba s djecom ostati u domu;**
- Osigurati dovoljno vremena da se žrtva socijalizira u novoj sredini te joj omogućiti sve potrebne alate i osnaživanje da sama osigura svoju egzistenciju kako se ne bi vratila u istu situaciju iz koje je prvobitno otišla;
- Podizati razinu svijesti građana o položaju beskućnika;
- **Uspostaviti sustavnu i trajnu suradnju s civilnim sektorom u rješavanju problema beskućnika** (osnovne potrepeštine, smještaj, pristup zdravstvenoj skrbi, zaposlenje i osiguravanje ekonomske neovisnosti);
- **Otvoriti dodatne smještajne kapacitete za beskućnike, dnevni boravak, zaseban centar za žene, manje stambene zajednice za pomoć i podršku, edukacije i pomoć u zapošljavanju kod radno sposobnih beskućnika, osigurati sredstva za školovanje, prekvalifikaciju, primjereni oblik smještaja.** Problemi beskućnika nisu samo smještajni

kapaciteti prenoćišta i prihvatilišta već problem njihove institucionalizacije – jednom kad u njih dođu, ostaju nerijetko i više godina bez ikakve mogućnosti povratka u društvo;

- **Mjere i aktivnosti u cilju unapređenja položaja azilanata**, tražitelja azila i osoba pod supsidijarnom zaštitom. Ove grupacije građana posebno su ranjive, izložene stigmatizaciji, diskriminaciji, izolaciji, osjećaju ugroženosti vlastitog integriteta i neprihvatanju od strane socijalne sredine. Iako su Protokolom jasno definirana njihova prava kao i položaj, azilantima u naravi najčešće nije osigurana integracija u društvo u roku dvije godine kako je to predviđeno. Potrebno je osigurati čitav set mjera podrške od učenja jezika, radne aktivacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije i osposobljavanja za deficitarna zanimanja kako bi se kroz zadani period od dvije godine, u okviru kojeg im je osigurana zajamčena minimalna naknada kao i stanovanje, osamostalili i osposobili za preuzimanje odgovornosti za vlastiti život i za život svoje obitelji.
- **Poticati školovanje i ranu socijalizaciju pripadnika romske nacionalne manjine**; Osigurati zdravstvene edukacije i organizirati edukacije za stjecanje socijalnih vještina (održavanje higijene prostora i uređenje stambenog prostora u skladu s potrebama članova obitelji, pripremanje hrane i kulinarske vještine, usvajanje kulturoloških navika, raspolaganje kućnim budžetom i utvrđivanje prioriteta za roditelje djece romske nacionalne manjine); Poticati snažnu i kontinuiranu suradnju s policijom i građanima u svrhu prevencije iskorištavanja djece za prošnjju;
- Ulagati u klubove liječenih ovisnika te ostale programe i aktivnosti potpore osobama s kroničnim oboljenjima od različitih oblika ovisnosti i teškoćama mentalnog zdravlja i članovima njihovih obitelji. Nemamo usluge u zajednici koje bi strukturirano pružale podršku ovoj posebno ranjivoj korisničkoj skupini građana.

5. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBE S INVALIDITETOM

Opis stanja i polazišne pretpostavke:

Prema podacima iz lipnja 2023. godine 16280 je zaposlenih osoba s invaliditetom upisanih u Očevidnik. U Vladi, ministarstvima i državnim upravnim organizacijama zaposleno je ukupno 738 osoba s invaliditetom, od gotovo 60 tisuća ukupno zaposlenih.

U Hrvatskoj živi 657,791 osoba s invaliditetom i nemaju jednak pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu, pristupačnom stanovanju, socijalnim uslugama, u velikoj mjeri su socijalno isključeni iz zajednice u kojoj žive.

Od ukupnog broja osoba s invaliditetom, 41 % je u radno aktivnoj dobi, a gotovo 48 % je u dobi iznad 65 godina. Nositelj zaposlenja osoba s invaliditetom je privatni sektor, uvelike više nego državni, iako svi poslodavci imaju obvezu kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom koji zapošljavaju najmanje 20 radnika, neovisno o djelatnosti koju obavljaju. Kvota iznosi 3 posto u odnosu na ukupan broj zaposlenih i utvrđuje se mjesečno sa stanjem na zadnji dan u mjesecu.

Mladi s poteškoćama u razvoju po završetku svojeg obrazovanja i osposobljavanja za pojedina zanimanja, ne mogu pronaći zaposlenje i ostaju dugotrajno socijalno izolirana u okviru svoje obitelji, bez mogućnosti ostvarenja svoga punoga potencijala.

Prema podacima Unicefa 24.169 djece u dobi 0-5 godina u Hrvatskoj su potencijalni primatelji usluga rane intervencije u djetinjstvu, a tek jedno od osmero djece prima te usluge.

Nema primjerene dijagnostike, pružatelja usluge rane intervencije, na pregled logopeda čeka se više od pola godine, tretmani su nedovoljni, liste čekanja ogromne. Neosiguravanje primjerene stručne podrške djeci s teškoćama u razvoju u smislu ranog poticanja razvoja i neosiguravanje prevencije daljnjeg invaliditeta predstavlja nepoštivanje odredbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Od ukupnog broja od 6000 statusa roditelja njegovatelja i njegovatelja, svega 570 korisnika ima osobnog asistenta, a koji će od 1.1.2024. ostati bez osobnog asistenta.

Socijalna politika mora biti usmjerena na osiguravanje mjera za što veću razinu uključenosti djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u život u zajednici.

Aktivnosti:

- **Osigurati mobilnost i pristupačnost za osobe s invaliditetom**, kroz prilagodbu javnog prijevoza, objekata i površina (uključujući vrtiće, škole, parkove te javni gradski prijevoz, stajališta javnog gradskog prijevoza, pothodnike, rampe, taktilne crte) – trenutno financiranje prilagodbe putem Ministarstva hrvatskih branitelja je nedovoljno;
- **Osigurati fleksibilan i dostupan specijalizirani prijevoz** (prilagođena vozila i taxi);
- **Osigurati brži razvoj različitih oblika zapošljavanja i samozapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada**
- **Zaposlenim osobama s invaliditetom potrebno je omogućiti rad na pola radnog vremena, a plaću za puno radno vrijeme**, kako to u sustavu postoji kod roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju, kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, što bi uvelike doprinijelo ravnopravnosti osoba s invaliditetom na tržištu rada.
- **Definirati i zakonodavno urediti radnu asistenciju kroz izmjene/dopunu Zakona o osobnoj asistenciji**. Potrebno je razvijati politiku zapošljavanja osoba s invaliditetom, olakšati prilagodbu radnoga mjesta i potaknuti okruženje u kojem će se dodatno vrednovati poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom.
- **Osigurati osobnog asistenta i osobama s invaliditetom o kojima brinu roditelji njegovatelji i njegovatelji pod jednakim uvjetima**, kao i omogućavanje zadržavanja statusa deset mjeseci nakon smrti njegovane osobe i njegovateljima, ne samo roditeljima, ukidanje štetnih zapreka poput sastava članova kućanstava i osiguranje broja sati osobne asistencije prema individualnim potrebama korisnika
- **Osigurati inkluzivni dodatak i smještenim korisnicima, ovisno o kategoriji korisnika i postotku utvrđenog oštećenja zdravlja**

- Osigurati potporu organizaciji skrbi u zajednici, u suradnji i partnerstvu s civilnim društvom, po principu neovisnog življenja osoba s invaliditetom, razvoj organiziranog stanovanja;
- Osiguravati primjerene smještajne i uslužne kapacitete za djecu s teškoćama u psihofizičkom razvoju i osobe s invaliditetom, uvažavajući individualne potrebe i mogućnosti, kao i blizinu stanovanja;
- Poticati i sufinancirati edukacije, prekvalifikacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom;
- **Uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada i osigurati poticaje za poslodavce koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, osposobljavanje osoba s invaliditetom nakon izlaska iz obrazovanja, uz naknadu za osposobljavanje**
- **Osnivati Centre za pružanje usluga u zajednici koji će imati mobilne timove kako bi obitelji imale psihosocijalnu podršku ali i ranu intervenciju za djecu s teškoćama u razvoju.**
- **Povećati broj Centara za autizam i modela podrške za roditelje djece iz spektra autizma. Trenutno Imamo 4 centra za autizam u RH što je daleko ispod stvarnih potreba.**
- Reorganizirati sustav skrbi i zaštite osoba s duševnim smetnjama koje su lišene poslovne sposobnosti i nalaze se pod skrbništvom područnih ureda Zavoda za socijalni rad. Reforma mora predvidjeti izmjenu Obiteljskog zakona i ukidanje instituta skrbništva po službenoj dužnosti za što je potrebna politička odluka i međuresorna suradnja pravosuđa i sustava socijalne skrbi. Radi se o iznimno ranjivoj kategoriji građana čija prava su regulirana Obiteljskim zakonom, Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom.